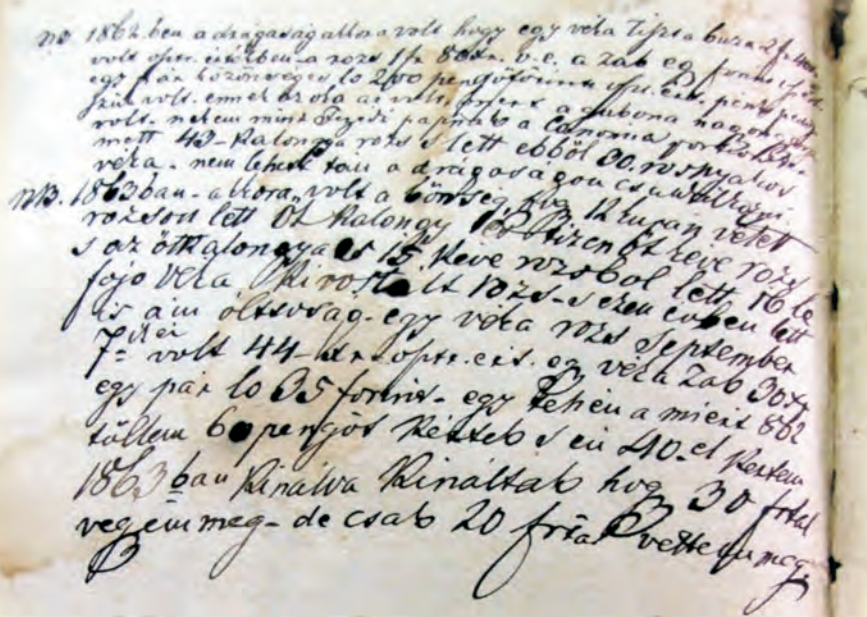

Részletek a fenyédi római katolikus egyházközség anyakönyvéből

núkként olyan eseményekről közölnek „hiteles értékű hírt”, amelyekről kevés korabeli adattal rendelkezünk.¹ Ide tartozik a fenyédi római katolikus egyházközség iratai közt található, XVIII-XIX. századi leltárokat, elszámolásokat, szerződéseket stb. is tartalmazó kéziratos anyakönyv is², amelynek előzéklapján mintegy 50 évnyi időszak szokatlan eseményeiről (jégeső, drágaság, tűzvész, földrendés, bőség) tájékoztató feljegyzések találhatóak a következő sorrendben:

„nb³. 1. Anno 1817 Die 17a Julii elverte a jég a Fenyédi határnak nagyobb részszit a mikor is olyan nagy jegek hullottak, mint egy egy recze tojás, sőt annall is nagyobbak: de nemtsak a fenyédi hanem még más faluknak is határit elverte volt akkor az jég.

nb. 2o Ugyan in Anno 1817. Olly nagy Drágaság volt, hogy egy véka rozsot vettek 10 Német forinttal, a török búzának vékáját is annyin, a tiszta búzának vékáját vették az Udvarhelyi Piaczon 14 német forinton és többön is, egy font tehén hús 14 krajczárt ért, egy font berbéts, vagy ketske hus 12 krajczárt ért. Az emberek, a kik Szegényebb sorsuak vóltak, a török búza tsuszát meg öllötték, és abból főztenek puliszkát, sőt a fának a heját is meg öllötték, és abból kenyeret sütöttek, és azzal éltek. Sok emberek a nagy drágaság miatt kényszeritettek hazájokot el hagyni, és Moldavába s Oláh Országba áltol menni. Ugy hallatott, hogy Kolozsvár körül még éhel is sokon haltanak meg az emberek közül.

In Anno 1819. Die 3o August dél után három órakor a jég el verte a Kaditsfalvi és Bethlenfalvi Határokat a Fenyédi Határon az Határ pataknál és a mál alatt, úgy megverte a gabonát a jég, hogy egy kalongya némely helyen nem eresztett többet fél vékánál, az faluig nem jött fel a jég, hanem két felé szakadván egy része fel ment Határ patakra, a más fele által ment a málon egy darabotska helyen a nyomásra a Láz Szarvát irányozván.

Anno 1822 Die 15a Aprilis estvéli kilencz ora után meg gyult a Ttes Mik-

„Ezen feljegyzés nem oknélküle esett...”

A régi korok kutatói, történészek, könyvtárosok kéziratos vagy nyomtatott könyvek áttanulmányozásakor, rendezésekor, olvasása közben sokszor találkoznak egyik-másik kötet előzéklapján olyan feljegyzésekkel, amelyek függetlenek az illető könyv tartalmától. A magántulajdonban lévő könyvek (melyek többsége imakönyv) esetében elsősorban a könyv tulajdonosára vagy annak családjára vonatkozó feljegyzésekkel találkozhatunk (genealógiai adatok, a családtagok születési időpontja, a könyv ajándékozásának ideje, az ajándékozó kiléte stb.). Például egy, az „M. DCC. esztendőben” nyomtatott jeles barokk imádságoskönyv (*Lelki Paradicsom*) előzéklapján, amely ma a jelen sorok írójának birtokában van, a következő feljegyzés olvasható: „Ezen könyv az Lövétei Egyed István honvédé. Szüleitől kapott ajándék, melyért Az Nagy Úr-Isten fizessen Örök Boldogsággal az örökkévalóságban. S aki megkapja, ha el találja ejteni vagy téveszteni, adja oda néki, mert meg fogja köszönni. Dicsértessék az Úr Jézus szent neve mindörökké Amen.”

Egy másik, szintén magántulajdonban lévő imakönyvbe az alábbi feljegyzést írta a könyv tulajdonosának verselésre hajlamos férje: „Én ki ez könyvet vettem/ nevem bizonyágát

tablájára/ tettem csak azért szerzetem/ hogy Istent Dicsérjem Homorod/ Lövéten amikor születtem a szent/ Keresztségbe szólásom után az/ Istent Dicsértem. 1862-ben/ Vízkereszt havában engem akkor/ vittek az isten templomába. Lel/kész Csiki Péter keresztelt meg/ engem és Mihály József kinek/ neje Gábos Katalin kereszt szülőim/nek hivatának vala meg is tették/ híven vették a keresztvíz alá tartottak/ Engemet Isten kegyelméből ott nyer/tem nevemet. Bencze Julisnak hívnak/ azután engemet. December havában/ ezt pedig írta Balás Márton 1886.”

Míg az imakönyvekben található feljegyzések többnyire személyesek, addig a más jellegű kéziratos könyvekben (pl. falujegyzőkönyvek, egyházközségi jegyzőkönyvek, anyakönyvek, számadáskönyvek stb.) az előzéklapokon vagy az üresen maradt belső lapokon olyan feljegyzésekkel találkozunk, amelyek a betűvetést ismerő falusi nótáriusok vagy a helyi lelkészek tollából származnak, s többségükben elemi csapásokról vagy más, szokatlan eseményekről tájékoztatnak. Tartalmuk tehát megkívánja, hogy közzétegyük őket, hisz ezzel nagyban segítjük a helytörténetírás művelőit. Ugyanakkor közlésük azért is fontos, mert a feljegyzők szemta-

lós András Úr asztagai közül egyik, és három Asztagai elégtének mind porrig, úgy hogy a mely egy néhány kalongyát meg vettenek is a tüztől, azoknak is igen kevés hasznát lehetett venni.

Anno 1829. 26a Novemberre viradolog éfele után mint egy négy ora tájban Fenyéden föld indulás tapasztaltatott, mely is tartott két minutáig.⁴

nb. 1862. ben a drágaság akkora volt hogy egy véka tiszta búza 2 fr 40 x. volt osztr. értékben – a rozs 1 fr. 80 xr. o. e. a zab egy forint oszt. ért. egy pár közönséges lo 200 pengő forint oszt. ért. Pénz pedig szűk volt. Ennek oka az volt, hogy a gabona nagyon gyenge volt. Nekem mint Fenyédi papnak a canonica portio⁵ termett 43 – kalongya rozs s lett ebből 30. rosnyakos véka. Nem lehet tán a drágaságon csudálkozni.

nb. 1863ban – akkora volt a bővség, hogy 12 kupán vetett rozson lett öt kalongya és tizenöt kéve rozs s az öt kalongya és 15 kéve rozsbol lett 16 lefojo véka⁶ kiostált rozs – s ezen évben lett is ám oltoság – egy véka rozs september 7-én volt 44-xr. oszt. ért. egy véka zab 30 xr., egy pár lo 35 forint – egy tehén amiért 1862 töllem 60 pengőt kértek s én 40-el kertem 1863ban kínálva kínáltak hogy 30 firtal vegyem meg – de csak husz firtal vettem meg.⁷

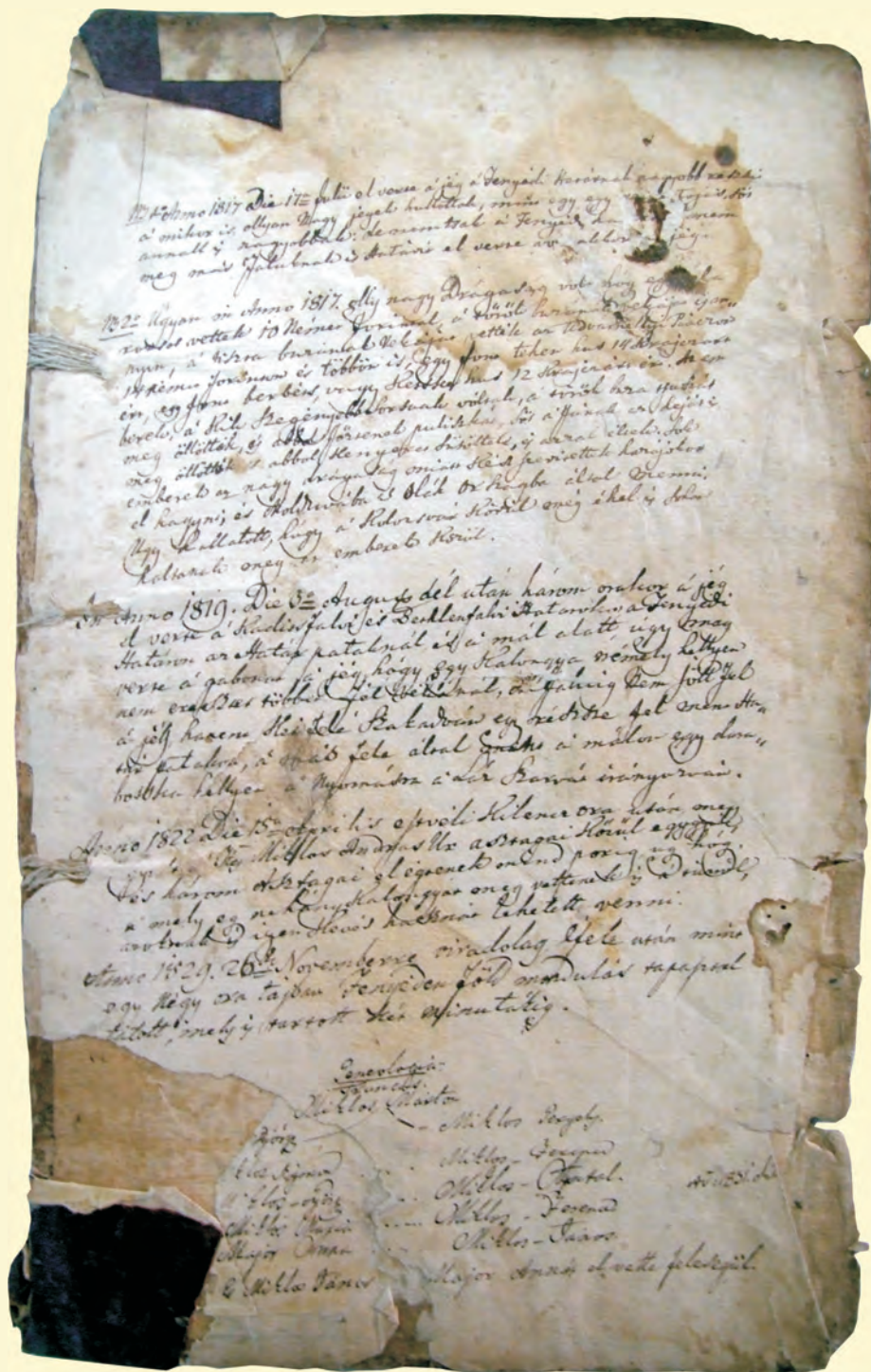
Végezetül megemlítjük, hogy egy, a Román Országos Levéltár Hargita Megyei Kirendeltsége gyűjteményében található törvénykezési jegyzőkönyv előzéklapja is tartalmaz a fentiekhez hasonló feljegyzéseket. Ezek a Nagy-Homoród menti Városfalva egykori jegyzőjének, idősebb Gedő Lukácsnak a feljegyzései, és az 1829-30. évi nagy hideggel és hóval járó télre, valamint az 1836. évi pestisjárványra vonatkoznak:

„Ezen fel jegyzés nem oknélküle esett hogy más is lássa meg sok üdök eltelése után is. Mert 1829ben még 9berben Karátson előtt 8 het[el ügy] el rekedött Juh és Sertés hogy 1830-ban Apr[ilisba] Semi féle ki nem ment a mezőre a Sertés ugyan ment egynéhány nap marciusban. De az Ju Apri-lisben is Későn melett irt meg Város-

falvának Notáriussa üdösb Gedő Lukáts Ifiu Jobb János Biróságában a Birói Háznál.”

„Az 1836dik Esztendőben megindulván a felsőbb Országokon egy veszedelmes Gyomor Görös Nevezetű Pestis az mely anyira el harapozván hogy Nemes hazánkot és Székünkött úgy el Pusztította hogy sok jo es első Emberek el haláloztak azon kívül meg masok is.”⁸

Mihály János

¹ Dr. Molnár István: *Elemi csapások emlékei egy évszázad (1785–1891) feljegyzéseiben*. In: Hargita Kalendárium, 1972. 186–188.

² Gyulafehérvári Főegyházmegyei Levéltár Székelyudvarhelyi Gyűjtőlevéltára. A fenyédi római katolikus egyházközség iratai. Feldolgozás alatt.

³ nota bene = jegyezd meg, hogy..., megjegyezzük, hogy...

⁴ Illyés Mihály fenyédi plébános feljegyzései
⁵ canonica portio = kánoni rész, vagyis az eklézsiák birtoka és birtokilletéke

⁶ halmozott véka

⁷ Tamás Márton fenyédi plébános feljegyzése

⁸ A Román Országos Levéltár Hargita Megyei Kirendeltsége. Csikszereda. Fond: Col. Muzeului Odorhei. Protocoale Sătești. Nr. 985.